

Dei, quia adhuc voluntas est ex parte in potentia tantum receptiva: ergo tunc non habet locum conditio *si velit*, quia non voluntarie, sed necessario caret voluntatis actu, quia a Deo non movetur.

15. Est igitur eadem ratio de quolibet requisito ex parte Dei, quæ est de aliis causis. Nam si tale est requisitum ex parte Dei, ut cum illo non sit potentia non agendi nisi in sensu diviso, revera non est potentia suspendendi volitionem per intrinsecum dominium in illam, sed per quamdam impotentiam, quia si auferatur illud requisitum, sine illo non potest velle, sicut non potest operari sine concursu Dei. Et similiter potentia illa in sensu diviso, etiamsi sit respectu præmotionis necessariæ ex parte Dei, est tantum potentia remota, quia debet prius auferri motio Dei, ut talis potentia reducat in actum non volendi, et auferre illam motionem non est in potestate ipsius voluntatis, quia ad illam solum passive se habet. Unde etiam hic habet locum illa ratio, quod nec possit imputari homini carentia volitionis, quando non recipit motionem Dei, quia ante motionem non est in potentia proxima, et non habet in sua potestate motionem, per quam in proxima potentia constituatur, sed solum est ad illam in potentia passiva, et ita non potest illi imputari, quod illam non habeat; et post motionem non

otest voluntati moraliter tribui quod actum non suspendat, vel quod suum influxum non contineat, quia posita motione non potest, et illa motio ponitur sine influxu ejus. Ergo, ad veram libertatem salvandam, sensus compositus universaliter et sine exceptione necessarius est respectu omnium, quæ proprie sunt prærequisita ad agendum, sive ex parte causarum secundarum, sive ipsius Dei.

16. *Opposito fundamento fit satis.* — Ad fundamentum contrariæ sententiæ, negamus priorem partem de concursu prævio; sufficit enim simultaneus, qui, ut in re ipsa datus, non est ex prærequisitis ad volendum, sed est concomitans, et cum illo involvitur usus libertatis. Ut vero est tantum in actu primo, est ex prærequisitis: verumtamen cum illo, in eo statu posito, seu oblato ex parte Dei, potest simul componi carentia actus ad quem supponitur concursus in actu primo oblatus. Et eodem modo dicendum est ad alteram partem de voluntate Dei. Concedimus enim aliquam voluntatem Dei esse præviam ad volitionem hominis, et nihilominus dicimus cum illa posse simul componi, tam non agere quam age-

re, quia non oportet ut sit voluntas absoluta, quod talis actus fiat et in rerum natura ponatur, ut recte dixit Soto 1 de Natura et gratia, cap. 16; sed sufficit voluntas concurrenti cum libero arbitrio hominis ad hunc vel illum actum, si ipse cooperari velit, quod semper relinquatur in manu et potestate ejus: unde merito graves theologi dixerunt, licet voluntas Dei ex æternitate antecedit, nihilominus volitionem ejus, ut determinatur ad volendum concurrere cum voluntate creata ad talem actum, non esse voluntatem præcedentem, sed concomitantem. Hæc autem concomitantia videtur consistere in objecto illius voluntatis divinæ, qua vult concurrere cum humana, quia per illam volitionem non vult actum voluntatis humanæ simpliciter et absolute, sed ut efficiendum ab eadem voluntate humana, et quasi sub conditione, si voluntas ipsa humana velit cooperari, et ideo talis voluntas Dei nihil operatur per se sola, neque prius quam voluntas creata simul efficiat; et ita facile intelligitur quomodo illæ duæ voluntates simul jungantur ad eandem actionem; nam voluntas divina ex æternitate est quasi præparata, et habet applicatam potentiam suam ad coagendum cum voluntate humana. Unde quando in tempore voluntas humana pro libertate sua conjungitur divinæ, simul efficiunt.

CAPUT IV.

UTRUM VOLUNTAS EXPOSITA, CUM OMNIBUS PRÆREQUISITIS EX PARTE INTELLECTUS AD LIBERE VOLENDUM, POSSIT A DEO ITA MOVERI UT EX NECESSITATE ET NON LIBERE VELIT?

1. *Questionis declaratio.*—Hujus questionis resolutio ad declarandam amplius rationem libertatis, et ad explicandam postea concordiam libertatis cum motionibus gratiæ multum conferre potest, et ideo illam hoc loco præmittere visum est. Loquor de voluntate habente ex parte intellectus actu propositum objectum eo modo, quo ad libere volendum necessarius sit, et ex natura rei sufficiat: nam si intellectus perturbetur, aut subito et sine sufficienti judicio ac deliberatione rapiatur, non est dubium quin voluntas possit ex necessitate sine libertate moveri, non solum miraculose aut per gratiam, sed etiam ex interno impetu, ut in motibus primo primis juxta communem doctrinam contingit. Deinde necesse est ut per integrum intellectus judicium

proponatur objectum de se indifferens, id est, quod nec representetur clare ut summum bonum homini simpliciter necessarium, neque etiam ut bonum quod ad finem actu intentum simpliciter necessarium sit. Et per hoc excluditur tam absoluta necessitas ab intrinseco, quæ potest esse in actu voluntatis circa summum bonum clare visum, quam necessitas ex suppositione, quæ potest esse in volitione mediæ necessarii ex intentione finis, quamvis hæc non sit absoluta necessitas, nisi etiam intentio finis absolute necessaria sit. Denique per hoc excluditur omnis necessitas, quæ ab intrinseco ex natura illius provenit. Unde quæstio solum est de necessitate ab extrinseco, id est, an, stante tali judicio rationis quo voluntas libere ex se moveretur, fieri possit ut, ab aliquo agente extrinseco, in tale objectum sic propositum ita impellatur, ut non libere sed necessario illud amet vel aversetur. Et quoniam de fide certum est nullam causam creatam spiritualem vel celestem habere hanc vim in voluntatem, de solo Deo quæstio tractatur.

2. *Duplex necessitas.*—Distinguenda præterea est necessitas a coactione, nam, ut supra dixi, coactio addit ultra necessitatem, quod sit motus contra internum appetitum vitalem, et quia sub hac ratione repugnat actui voluntatis, cum intrinsece et per se voluntarius sit, ideo communiter docent theologi non posse voluntatem ad actus elicitos cogi: nam, eo ipso quod illos elicit, voluntarii simpliciter sunt, quia non potest velle quin velit, nec potest nolle quin implicite velit nolle. Denique distinguenda est necessitas quoad exercitium a necessitate quoad specificationem; nam de hac posteriori nulla est quæstio, quia facile potest Deus necessitare voluntatem quoad specificationem, negando concursum ad omnem aliam speciem actus præter unam: sicut etiam dici potest necessitare voluntatem quoad individuationem, non offerendo concursum, nisi ad unum individuum. Et ratio est, quia hæc posterior necessitas non est absolute agendi aut volendi, sed conditionata agendi hoc, si voluntas agere velit; unde absolute est necessitas non agendi aliquos actus, quæ facile potest esse in voluntate creata ex voluntate divina, non solum quoad has vel illas species actuum, sed etiam absolute ad omnes, quia potest Deus negare voluntati concursum ad omnem actum, et tunc ex necessitate nullum eliciet, sicut ignis ex necessitate non calefacit, Deo negante suum concursum. Eodem ergo

modo potest Deus, negando voluntati concursum ad alias species actuum, coarctare illam ut solum in una specie possit elicere actum, si velit, et hoc est necessitare illam quoad specificationem: quæstio ergo nostra est de necessitate quoad exercitium.

3. *Prima opinio.*—Prima opinio negat posse Deum necessitare voluntatem, stante judicio rationis, quo ita proponatur objectum ut voluntas, sibi relicta, illud amare vel non amare aut etiam odisse potuisset. Hanc sententiam intendit Bannez 1 part., quæst. 19, art. 10, dub. 1, in fine, § *Sed dices*. Nam, licet illam sub dictis specialibus verbis non tradat, comprehendit sub generalibus, quibus, ex eo quod libertas voluntatis oritur ex indifferentia judicii rationis, sic infert: *Ex prædictis colligimus corollaria. Primum est: Quotiescumque actus voluntatis oritur ex prædicta radice judicii, semper erit liber. Unde rursus colligo: Quidquid antecesserit, vel comitabitur, vel supervenerit ad actum voluntatis, si non tollat judicium illud mediæ circa finem, non destruet libertatem operationis.* Ubi nihil excipit, etiamsi hæc a Deo proveniant, imo statim expresse ita rem explicat, et ex illo principio dissolvendas putat omnes difficultates, quæ in concordia libertatis nostræ cum providentia et gratia divina concurrere solent. Et hanc doctrinam secutus est Cumeus in eodem art. 10, in Appendice de libero Arbitrio, concl. 2, et P. Alvarez, disput. 126, concl. 5, expresse declarans Deum non posse necessitatem inferre voluntati, stante judicio rationis de se indifferente; eandem sententiam tradere videtur P. Vasquez, 1 part., disput. 99, cap. 8, et alibi sæpe: excipit tamen voluntatem humanæ naturæ hypostatice unitæ Deo, et ex diverso fundamento procedit, ut videbimus.

4. Priores ergo auctores concedunt posse Deum, stante judicio mentis ex se indifferente, ita præmovere voluntatem, et efficaciter ad unam partem determinare, ut illa non possit resistere; nihilominus tamen dicunt non necessitare illam necessitate contraria libertati, ac proinde non posse illam necessitare: quia si posset, posset maxime illo modo: sed illo modo non necessitat: ergo. Minor probatur primo, quia, non obstante illa motionem, actus elicitur a voluntate cum indifferentia rationis et judicii: sed in hoc salvatur definitio libertatis; ergo ille actus libere fit. Secundo, probatur idem, quia libertatem actus non excludit nisi necessitas absoluta: sed

illa necessitas non est absoluta et simpliciter, sed tantum secundum quid, et ex suppositione : ergo non repugnat libertati. Tertio, objectum voluntatis est bonum cognitum : ergo impossibile est voluntatem ex absoluta necessitate amare objectum non cognitum, ut necessarium bonum ex necessitate amandum : ergo quamdiu iudicium intellectus proponit objectum ut bonum indifferens, impossibile est quod voluntas medio illo iudicio tendat in illud objectum ex necessitate absoluta, et non libere. Quarto, voluntas cogi non potest ex sententia omnium theologorum ; sed si necessitaretur, cogere : ergo nec necessitari potest. Probatur minor, quia illud cogitur quod contra inditam sibi naturam et conditionem movetur : sed si voluntas necessitaretur circa tale objectum sic cognitum, moveretur contra insitam sibi naturam et conditionem, ut constat, quia indita natura voluntatis est cum indifferencia et dominio moveri circa tale objectum : ergo. Major patet, quia quod est contra inditam proprietatem naturæ, est etiam contra inclinationem internam, ac proinde est violentum, seu coactum. Quinto, argumentari solent, quia non potest Deus facere ut potentia non libera ex natura sua libere per miraculum operetur ; ergo nec potest facere ut potentia natura sua libera necessario operetur : videtur enim eadem ratio et proportio.

5. *Confirmatur.* — Possumus in confirmationem hujus sententiæ afferre Augustinum, lib. 3 de Lib. arb., cap. 3, ubi inter necessitatem et voluntatem ita distinguit, ut neget fieri voluntate quod fit necessitate : *Si enim (inquit) necesse est ut velit, unde volet, cum voluntas non erit?* Et infra : *Voluntas igitur nostra nec voluntas esset, nisi esset in nostra potestate, porro quia est in potestate, libera est nobis.* Et infra : *Nec voluntas esse poterit si in potestate non erit, ergo et potestatis est præsciis.* Simili modo Bernard., lib. de Grat. et liber. arbitr., a principio, loquens de consensu voluntatis, ait : *Non cogitur, non extorquetur. Est quippe voluntatis, non necessitatis.* Et hoc ita esse verum ut aliud repugnet, indicat, dum subdit : *Alioqui si compelli valet invitus, violentus est, non voluntarius, ubi autem voluntas non est, nec consensus. Non enim est consensus nisi voluntarius, ubi ergo consensus, ibi voluntas; ubi autem voluntas, ibi libertas;* sentit ergo repugnare, esse voluntatis consensum, et esse necessarium. Denique allegatur D. Thomas in 1. 2, quæst. 17, art. 1, ad 2, et 1 part., quæst. 83, a. 1, quia his locis docet,

ideo voluntatem libere moveri, quia ratio potest diversas conceptiones boni et mali habere, et de objecto cum indifferencia quadam iudicare. Ergo sentit, stante hac indifferencia iudicii, non posse actum voluntatis esse necessarium.

6. *Secunda opinio.* — At vero altera sententia P. Vasquez in hoc fundari videtur, quod voluntas habens præsens objectum indifferens, et ut tale iudicatum, non potest ab extrinseco ita determinari ad unum, ut resistere non possit et influxum suum cohibere. Hoc autem fundamentum non invenio ibi probatum, sed suppositum. Nam ex eo quod voluntas nostra necessitari non potest in via ab objecto, quamdiu usus rationis sine perturbatione manet, juxta doctrinam D. Thom. prima secundæ, quæst. 10, art. 2, infert immediate ille auctor, stante illo iudicio, non posse libertatem voluntatis impediri, quæ illatio nulla est, nisi supponatur tale impedimentum non posse ab extrinseca causa provenire. Videtur autem Vasquez hoc fundamentum supponere ex his quæ contra Gregorium dixerat, disputat. 88, cap. 5. Ibi autem non invenio probatum esse impossibile omnem modum necessitandi voluntatem circa tale objectum, sed solum de facto non dari motionem prædeterminantem, quia si daretur, læderet libertatem, quod longe diversum est.

7. Posset autem suaderi hæc sententia isto modo, quia nulla prævia motio ex parte Dei intelligi potest, quæ talem necessitatem inferat voluntati. Aut enim illa motio esset res distincta ab ipsomet actu quem voluntas elicit, vel esset ipsemet actus secundum aliquam rationem spectatus : neutrum dici potest : ergo. Minor quoad priorem partem probatur, quia illa motio facta a solo Deo non potest esse nisi productio alicujus qualitatis, quæ insit voluntati per modum actus primi, quia cum ab illa non fiat, non potest esse actus secundus : sed talis qualitas non potest necessitare voluntatem ad actum secundum : tum quia non tollit dominium ejus, nec minuit potentiam agendi, et non agendi; tum etiam, quia, hac ratione, habitus infusi, quantumvis perfecti, non possunt necessitatem inferre voluntati circa objecta indifferencia, seu non simpliciter necessaria : ergo illo modo non potest voluntas necessitari a Deo. Altera item pars probatur, quia in ipso actu voluntatis, sive libero, sive necessario, nulla ratio considerari potest quæ a solo Deo fiat, ut nunc suppono : ergo talis motio, ut est a Deo, non est antee-

dens, sed concomitans, quia simul fit a voluntate : ergo semper ex hac parte est subjecta dominio voluntatis, quia semper est potens dare vel non dare suum influxum.

8. Verumtamen, quidquid sit de hujus sententiæ veritate, non video cur excipiat voluntatem creatam unitam hypostatice divinæ personæ. Primo, quia, si ratio facta est alicujus momenti, eodem modo procedit in voluntate Christi, quia, non obstante hypostatice unione, in intellectu Christi præsentatur objectum amabile quale ipsum est; et ideo si non est necessarium, iudicatur indifferens, sine ulla mentis perturbatione, vel deceptione, aut inconsideratione : ergo voluntas etiam tendit in illud libere, quantum est in se, nec potest necessitari, vel per motionem distinctam ab actu, vel quæ sit idem cum illo, propter easdem rationes factas quæ eodem modo applicari possunt. Secundo, quia unio hypostatice per seipsam formaliter non est principium activum, aut motivum voluntatis, ut nunc tanquam certum suppono : ergo non potest necessitare voluntatem per seipsam : ergo si necessitat, oportet ut id faciat per aliquam mutationem factam in voluntate; ergo in illa etiam voluntate habet locum dilemma factum, vel si in illa non est efficax, neque in aliis erit. Unde accedit, tertio, quod nullum donum creatum potest tribui naturæ unitæ hypostatice Verbo, quod non possit tribui naturæ creatæ in propria persona existenti, neque actio ulla vel modus physicus operandi potest communicari naturæ assumptæ, qui non possit puris hominibus communicari, quia personalitas divina communicata naturæ creatæ, licet illam sanctificet et deificet quoad dignitatem personalem et substantialem, non dat capacitatem vel potestatem physice operandi, sed moraliter dignificat actiones : at vero modus operandi voluntatis libere vel necessario, est modus physicus et realis : ergo, si voluntas unita est capax necessariæ operationis, non obstante indifferencia objecti, etiam voluntas non unita illius erit capax : vel e contrario si in nostris voluntatibus id reperitur impossibile, non est cur hypostaticam unionem excipiamus. Itaque de priori opinione quid sentiam breviter in hoc capite explicabo, de posteriori autem in sequenti dicam.

9. *Vera sententia.* — Dico ergo Deum posse ita movere voluntatem, stante integro iudicio rationis de objecto ex se indifferente, seu non necessario, ut motu non libero sed sim-

pliciter necessario in illud feratur. Hanc assertionem expresse docuit D. Thomas, quæstione 22 de Veritat., articulo 8, ubi, in principio corporis, dicit posse Deum necessitare voluntatem, non cogere. Et aliis locis solum negat posse Deum cogere voluntatem, et sine alia limitatione adjungit posse illam immutare, et ab uno bono ad alium actum transmutare, prout voluerit, ut patet ex 1. 2, quæstione 6, articulo quarto, ad 1. Et sub illis verbis comprehendere potestatem necessitandi voluntatem sine coactione exponit Conradus in eadem 1. 2, quæstione 80, articulo tertio, ad 1, allegando priorem locum; et tanquam manifestum id supponit Capreolus 1, distinction. 45, ad 1, contra quintam conclusionem. Et hoc modo loquuntur multi ex scholasticis antiquis in 2, distinct. 25. Expresse vero id tradit Gabriel, art. 3, dub. 4, conclus. quarta; et Palac., disputat. unic., dub. ultim.; Ocham, quæstione 19, ad 2. Hi vero auctores in hoc fundantur, quod potest Deus solus efficere actum volendi in voluntate, quo ipsa velit necessario, etiamsi ipsum non eliciat. Quod fundamentum nos non admittimus, nunc vero necessarium non est de illo disputare. Unde sine illo fundamento tenet eandem sententiam Marsil. in 2, q. 16, art. 5, dub. penultim., conclus. 9 et 10; Scotus in 4, distinct. 49, quæst. 6, § *Dico ergo*; Almain., tractat. 1, Moral., cap. 2. Eandem opinionem tenet Sot., lib. 1 de Natur. et grat., cap. 16; Medina 1. 2, quæst. 6, art. 4, conclus. 1; Valent., disputat. 2, quæst. 4, punct. 3 ad 2, et quæst. 5, punct. 4; et optime Bellarmin., lib. 4 de Grat. et libero arbitrio, cap. 11, § *Tertio est observandum*, et latius cap. 14, in impugnatione tertie sententiæ, ubi expresse sententiam Bannez refert et confutat, illo innominato. Denique eandem sententiam sequitur dicens esse communem theologorum Cumel. in opusculis, tom. 3, discours. 2, assertion. 4; quamvis enim ibi duos modos involvat hujus necessitatis, scilicet, ex parte potentiæ vel objecti, utrumque tamen suis rationibus probat, licet non satis consequenter loquatur, ut ex alio loco allegato constat. Eandem sententiam tenet Cabrera, 3 part., quæst. 18, art. 4, disput. 1, in principio, ubi præter morem doctrinam nostram approbat, quam vero constanter in cæteris loquatur postea videbimus; et idem tenet Alexand. Pesant., 1 part., quæst. 19, art. 8, disput. 1, ubi contrariam sententiam dicit esse contra omnes theologos.

10. *Confirmatur ex Patribus.* — Secundo, possumus assertionem hanc ex Patribus hoc modo confirmare: nam hæretici, qui dixerunt Deum non solum posse, sed etiam semper necessitare voluntatem hominis in omnibus volitionibus suis, non negabant habere hominem iudicium rationis, quo cognoscat et discernat bonitatem uniuscujusque objecti, et an sit necessarium necne, sive in ratione finis, sive in ratione medii. Neque etiam dicebant Deum necessitare voluntatem auferendo illud iudicium, aut intellectum hominis perturbando, sed solum sua voluntate vel præscientia ita præmovendo voluntatem, ut illam necessario faciat operari, ut constat tam ex antiquis erroribus Manichæi, et Abailardi, quam ex novis Calvini, Lutheri, etc. At vero si, stante iudicio rationis integro, non posset voluntas necessitari per quamcumque motionem vel efficientiam Dei in ipsam, facillimum fuisset Patribus et Catholicis impugnantibus eos redarguere, eo quod per solam motionem extrinsecam dicerent voluntatem necessitari, cum, ea non obstante, ex iudicio rationis de se indifferente operetur, quod ad libertatem sufficit. At Patres nunquam ita respondent, vel impugnant errores illos, sed supponunt potius necessitandam fore voluntatem per talem motionem, si daretur, non obstante iudicio rationis. Et ideo negant dari talem motionem necessitantem, non quia impossibilis sit, sed quia Deus sapienti sua providentia ita gubernat, ut talem motionem (utique de lege ordinaria) illi non imprimat.

11. Atque hoc modo colligitur assertio ex Conciliis Tridentin. et Senon., definientibus contra Calvinum, qui prædicto modo erravit, et tamen Concilium Tridentinum, sess. 6, c. 5, et canon. 4, hunc errorem damnat, non quia ille modus necessitandi sit impossibilis, sed quia hæreticus ille asseruit de facto voluntates nostras ita semper moveri et operari. Et ideo Concilium, ad contradicendum illi errori, præter iudicium rationis, requirit ad usum libertatis, ut talis motio necessitans in voluntate non præcedat, et hoc est, quod ait: *Ita ut tangente Deo cor hominis, possit dissentire, si velit, et illam inspirationem, seu motionem abjicere.* Et Concil. Sen., decret. 15 fidei dixit: *Nec denique tale sit huiusmodi trahentis Dei auxilium, cui resisti non possit;* et hoc docet esse necessarium ut libero arbitrio non præjudicet; ergo senserunt Patres horum Conciliorum ad libertatem actus non sufficere iudicium rationis, sed impediri posse per motionem aliquam ex parte ipsius voluntatis. Potest

etiam sic induci Chrysostom., homil. 42 ad Popul.: *Nostras non prævenit voluntates, ne nostram temeret libertatem.* Ubi non negat prævenientem gratiam, ut postea videbimus, sed efficientiam ita prævenientem voluntatem, ut illam determinet necessario; et ex modo illo loquendi constat sensisse Chrysostomum non esse impossibile Deo prævenire illo modo voluntatem, sed ob convenientem providentiam non id facere. Sic etiam dixit Damascenus, lib. 2 de Fide, cap. 30, non prædestinare Deum seu prædefinire illa quæ in nobis sunt, *quia nec vitium (ait) admitti vult, nec virtuti vim affert,* utique necessitatem inferendo; ubi quidem negat Deum inferre hanc necessitatem, non quia non possit, sed quia non est consentanea providentiæ; ita enim de prædefinitione necessitante exposuit illum locum divus Thomas, 1 part., quæst. 23, art. 1, ad 4.

12. *Quid per imperium Dei intelligat divus Hieronymus.* — Præterea Hieronymus, Epistol. 146 ad Damasum, de Fil. prodig., sic exponit dedisse Deum homini mentis propriæ libertatem, *ut viveret non ex imperio Dei, sed obsequio suo, id est, non ex necessitate, sed ex voluntate;* ubi per imperium Dei non intelligit legem, vel præceptum moraliter impositum, sic enim et falsa esset prior propositio negans, et inepta expositio subijuncta, quia tale præceptum non infert necessitatem, nec excludit libertatem. Loquitur ergo Hieronymus de illo absoluto imperio omnipotentis Dei, *quo ipse dixit, et facta sunt, ipse mandavit, et creata sunt.* Sentit ergo posse Deum hoc imperio voluntatem necessitare, non tamen facere *ut virtus haberet locum,* sicut statim subjungit. Est etiam optimum Augustini testimonium libr. 1 de Liber. arbitr., cap. 11, et lib. tertio, cap. primo, ubi ait naturam illam quæ hominis mentem excellit, non cogere, id est, *necessitare* voluntatem hominis ad libidinem; non quia non habeat potestatem illam cogendi, sed quia justa est; inferiorem autem naturam propter infirmitatem et impotentiam non posse voluntatem hominis servam libidinis facere. Ergo sentit Augustinus non deesse in Deo potentiam ad necessitandam voluntatem.

13. *Rationis probatio.* — Tertio, probatur assertio ratione fundata in omnipotentia Dei et in sententia Augustini in Enchirid., c. 98, dicentis posse Deum, quia omnipotens est, mutare voluntatem hominis, quando voluerit, et ubi voluerit: nam ad eandem omnipotentiam spectat posse illam mutare quomodo voluerit, si in modo nulla appareat implicatio

contradictionis; ergo non solum potest mutare voluntatem, servando ejus libertatem, sed etiam necessitando illam, et liberum usum impediendo. Probatur hæc ultima consequentia, quia nulla major repugnantia in uno quam in altero modo invenitur. Imo difficilius videtur voluntatem mutare efficaciter, salva ejus libertate, quam eam necessitando: quia in priori modo oportet in eadem actione conjungere potestatem non agendi cum infallibilitate agendi, quod videtur difficile: in modo autem posteriori cessat illa difficultas, quia si motio inducit necessitatem, consequenter habebit infallibilem effectum. Aliunde vero, ex parte ipsius voluntatis creatæ, nulla est specialis repugnantia, quia, licet habeat duplicem potestatem, agendi scilicet et non agendi, potest per omnipotentiam Dei secundum alteram sinu operari, et secundum alteram impediri, ne suamet operationem possit suspendere; tunc autem operatio erit necessaria et non libera quoad exercitium, quia libertas in operatione non est sola entitas actus, vel modus intrinsecus ejus, sed est denominatio a potestate agendi et non agendi, utique ad utrumque expedita, seu non impedita; ergo tunc actus carebit tali denominatione, et consequenter erit necessarius: neque in eo quod Deus impediatur usum illius potestatis in voluntate creata, aliqua repugnantia cogitari vel inferri potest. Quia cum omnis potestas causæ secundæ sit subdita potestati causæ primæ, facile potest per illam impediri ne suamet potestate utatur, et oppositum videtur multum derogare omnipotentis Dei et ejus eminentiæ super omnem potestatem creatam: unde hac ratione potest efficacissime impedire ne voluntas velit, negando illi suum concursus, et consequenter necessitando illam ad non volendum; ergo etiam potest impedire usum potestatis ad suspendendum actum, et sic illam necessitare ad agendum.

14. *Solutione argumentorum conclusio probatur.* — Quarto, hoc possumus evidentius ostendere respondendo fundamentis aliarum opinionum, quod longe facilius est in priori quam in posteriori sententia. Nam prior supponit posse Deum, motione sua præveniente usum humanæ libertatis, ita efficaciter ac physice prædeterminare voluntatem hominis, ut non possit voluntas illi resistere: ex quo principio, ad hominem convincere possumus posse etiam necessitare. Primo, quia illud ipsum prædeterminare illo modo est necessitare, ut communiter sentiunt doctores hujus

temporis impugnantibus Calvinum: tamen, quia hoc negant auctores illius sententiæ, et de illo est specialis controversia tractanda fuse lib. 5, ideo nunc hanc probationem omittimus. Secundo igitur ad hominem argumentor: nam voluntas, stante iudicio integro intellectus, prius natura quam determinetur a Deo ad unum volendum, est de se indeterminata et indifferens ad plura, et nihilominus dicitur prædeterminari a Deo, simulque sub illa determinatione retinere suam indifferentem potestatem ad suspendendum actum quantum est ex se; ergo eadem ratione non repugnabit, quamvis voluntas, stante iudicio intellectus, de se sit libera, nihilominus impediri omnino ab usu libertatis, et necessitari ad unum. Probatur consequentia, quia nulla est major repugnantia, quod facile ostendemus discurrendo per singulas probationes illius sententiæ.

15. Prima supponit novam et defectuosam definitionem actionis liberæ, scilicet, ut sit actio a voluntate elicitæ circa objectum per iudicium rationis indifferens propositum. Nullus enim, quod ego viderim, ante Dominicum Bannez illam definitionem liberæ actionis tradidit. Nam de ipsa potentia in optimo sensu dici potest voluntatem esse liberam, quia operari potest cum indifferentia integri iudicii rationis, quod erit verum, etiamsi voluntas necessitetur stante simili iudicio, quia ipsa de se potens est ad operandum cum dominio circa tale objectum, etiamsi hic et nunc impediatur. Inde vero non sequitur talem potentiam nunquam posse impediri ab usu libero circa objectum judicatum de se indifferens, quia cum objectum sic judicatum non necessitet voluntatem, potest aliunde voluntas superari, et extrinseca necessitas illi imponi, ut ostensum est. Loquendo autem de actu, de quo argumentum procedit, nego definitionem actus voluntatis liberi esse, ut sit actus voluntatis cum iudicio rationis indifferente elicitus. Nam licet hoc sit necessarium, non sufficit, quia illud iudicium est origo libertatis in actu voluntatis; ergo non est ipsa formalis libertas ipsius actus. Antecedens est D. Thom., 1 part., quæst. 83, et receptum in ejus schola, unde neque ab illis auctoribus negatur. Consequentia vero probatur primo, quia radix alicujus formæ non est ipsamet forma: nam idem non est radix sui ipsius. Secundo, quia in illo iudicio duo possunt considerari, scilicet, actus et objectum ejus, ex quibus actus non est formaliter liber, sed naturalis, prout antecedit